

Etgar Keret novellái

Jó szív

Hat hónapja egy poros kisvárosban Austin, Texas mellett, Jószív Amír Ramat Gan-i lakos meggyilkolta a hetvenéves lelkészt és feleségét. Jószív alvás közben, közvetlen közletről lőtte le őket. Egyelőre nem tudni, hogy jutott be a lakásba, de feltehetőleg volt hozzá kulcsa. Az egész történet elég különösnek tűnik: egy priusz nélküli fiatal srác, aki a hadsereg felderítő egységéből szerelt le, egyszercsak golyót röpít egy isten háta mögötti texasi lyukban két ember fejébe, akiket életében nem ismert – és mindezek mellé ráadásul Jószívnek hívják. Aznap éjjel, amikor bemondták a hírekben, nem is tudtam róla, mert moziban voltam Almával. Aztán az ágyban, dugás közben egyszercsak sírva fakadt, mire azonnal abbahagytam, mert azt hittem, fájdalmat okozok neki, de azt mondta, folytassam, és az csak jó jel, ha sír.

A vád szerint Jószív harmincezer dollárt kapott a gyilkosságért, és az egész ügy egy örökség körüli helyi konfliktussal van összefüggésben. A tény, hogy a lelkész és felesége feketék voltak, ötven évvel ezelőtt jól jött volna neki, ma azonban épp ellenkezőleg. Az a tény pedig, hogy az öreg lelkész volt, ugyancsak meglehetősen ellene játszott. Az ügyvédje kinyilvánította, hogy amennyiben a per végeztével Jószívet bűnösnek találják, kérelmezni fogja, hogy a büntetését otthon tölthesse le. A feketékkel teli amerikai börtönökben ugyanis az élete annyit se érne, mint egy elhasznált teáztasak. A vád ezzel szemben azzal érvelt, hogy Jószív úgysem fog sokáig élni. Texas az egyike azon amerikai államoknak, ahol még létezik halálbüntetés.

Jószívvel már tíz éve nem állok kapcsolatban, de a gimiben egykor ő volt a legjobb barátom. Minden időmet vele és Dafnával töltöttem, aki hatodiktól a barátnője volt. Amikor bevonultunk, a kapcsolat megszakadt; nem igazán vagyok jó a kapcsolatok fenntartásában. Alma viszont a legjobb barátnőit még az óvodából ismeri. Kicsit féltékeny vagyok rá emiatt. Sok dolog miatt féltékeny vagyok rá kicsit.

A per három hónapig tartott. Elég hosszú idő ahhoz képest, hogy mindenki biztos volt benne, Jószív követte el a tettet. Mondtam az apámnak, hogy számomra van valami nagyon észszerűtlen ebben a sztoriban. Mi tényleg ismerjük Amírt, olyan volt, mintha a családtagunk lenne, az apám erre azt mondta, „ki tudja, mi játszódik le az emberek fejében”. Az anyám azt mondta, mindig tudta, hogy rossz vége lesz, mert olyan volt a tekintete, mint egy veszett kutyáé. Azt mondta, rossz belegondolni, hogy ez a gyilkos az ő evőeszközeivel evett, itt ült velünk ennél az asztalnál. Eszembe jutott az utolsó alkalom, amikor találkoztam vele. Dafna temetésén történt, aki valamilyen betegségben halt meg, rögtön azután, hogy leszereltünk a hadseregből. Odamentem a temetésre, ő pedig egyszerűen elzavart. Olyan erőszakosan kért, hogy menjek el, hogy meg sem kérdeztem, miért. Ez körülbelül hat éve volt, de a gyűlölködő tekintetét még mindig magam előtt látom. Azóta nem beszélünk.

Minden nap, miután hazatértem a munkából, tudósításokat kerestem a perről a CNN-en. Néhány naponta volt új információ. Amikor néha mutatták a képét a tévében, nagyon hiányzott. Mindig ugyanaz a kép jött be, mint egy régi útlevélkép, oldalra fésült hajjal, akár egy kisfiú az emlékezősnapi ünnepségen. Almát nagyon felkavarta, hogy ismertem, állandóan ez foglalkoztatta. Néhány héttel korábban megkérdezte tőlem, mi a legdurvább dolog, amit életemben csináltam. Elmeséltem, hogy amikor Nican Grosz anyja öngyilkos lett, Amírral összegraffitiztuk a házuk falát, „anyád megint meglépett”. Alma szerint ez elég durva, és a sztori alapján Jószív nem tűnik valami kedves embernek. A legdurvább dolog, amit ő csinált, a hadseregben történt. A parancsnoka folyton meg akarta dugni, ő pedig nem állhatta őt, főleg mert nő volt, ráadásul a felesége épp terhes.

– El tudod képzelni? – Beleszívott a cigarettaájába. – A felesége ott hordja a gyerekét a ha-

sában, s ő ezalatt csak arra gondol, hogy másokkal keféljen.

A parancsnoka teljesen rákattant, amit ő kihasznál, és azt mondta, hajlandó lefeküdni vele, de csak sok pénzért, ezer sékelért, amit akkor sok pénznek tartott.

– Nem a pénz érdekelt – csücsörített az ajkával, miközben mesélte –, csak meg akartam alázni. Hogy érezze, pénz nélkül egyetlen nőnek sem fog kelleni. Ha vannak, akiket utálok, hát a hűtlen férfiak azok.

A parancsnoka egy borítékban hozta a pénzt, igen ám, de az izgalomtól nem állt föl neki. Alma azonban nem volt hajlandó visszaadni a pénzt, s így kétszeresen megalázta. Elmesélte, hogy a parancsnok pénze annyira undorította, hogy betette a takarékbába, és a mai napig nem bírt hozzányúlni.

A per meglehetősen váratlan véget ért, legalábbis számomra, és Jószív halálbüntetését kapott. A CNN japán bemondónője közölte, hogy Jószív csöndben sírt a bírói végzés hallatán. Az anyám azt mondta, megérdemelte, az apám pedig, mint mindig, azt, hogy „ki tudja, mi játszódik le az emberek fejében”. Abban a pillanatban, amikor meghallottam az ítéletet, tudtam, hogy oda kell repülnöm, és meg kell látogatnom őt, mielőtt megölik. Végül is valamikor a legjobb barátom volt. Ez elég hirtelen jött, de az anyámon kívül mindenki megértette. Ari, a bátyám azt kérte, csempésszek át neki a vámon egy laptopot hazafelé, legfeljebb ha elkapnak, simán otthagynom és hazajövelek anélkül.

Texasban a repülőtérről egyenesen Amír börtönéhez mentem. A látogatást még otthonról megszerveztem, fél órát adtak rá. Amikor beléptem, hogy találkozzam vele, egy széken ült, a kezén és lábán megbilincselve. Az őnök azt mondták, hogy egyfolytában botrányosan viselkedik, ezért kellett megbilincselniük, nekem viszont határozottan békésnek tűnt. Szerintem csak mondták, és egyszerűen élvezték, hogy rosszul bánhatnak vele. Leültem vele szemben, annyira hétköznapiak tűnt az egész. Az első szó, amit kiejtett, az volt, hogy bocsánat, Dafna temetése miatt, meg amiért így viselkedett.

– Ok nélkül haragudtam rád – mondta –, nem volt rendes tőlem.

Mondtam neki, hogy már rég elfelejtettem.

– Úgy érzem, sokáig nyomta a szívemet, aztán a halála meg az egész ügy után egyszerűen így jött ki a lépés. Nem amiatt, hogy lefeküdtél vele a hátam mögött, esküszöm, hanem mert összetörted a szívét.

Mondtam neki, hogy ne beszéljen butaságokat, de nem sikerült elérnem, hogy ne remegjen a hangom.

– Hagyd – mondta –, ő mesélte. De már régóta megbocsátottam. Meg az egész temetői jelenetért, tényleg. Egyszerűen hülyén viselkedtem.

A gyilkosságról kérdeztem, de nem akart róla beszélni, úgyhogy más dolgokról beszélgettünk. Húsz perc múlva szólt az őr, hogy letelt a fél óra.

Egykor villamosszékkal hajtották végre a kivégzést, és amikor benyomták a gombot, néhány másodpercre az egész környéken megremegett a világítás, és mindenki abbahagyta, amit csinált, komolyan, mint egy légiriadónál. Erre gondoltam, hogy ülök a hotelszobámban, és elhomályosul a fény, de nem ez történt. Ma már méreginjekcióval hajtják végre a kivégzést, úgyhogy már azt sem tudhatja senki, mikor. A másodpercmutatót néztem, ahogy a tizenkettséghez ért, és azt mondtam magamnak, „biztos most halt meg”. Az igazság az, hogy én voltam az, aki a graffitit fölírta Nican falára, Amír csak nézte, sőt szerintem kicsit ellene is volt. És valószínű, hogy ő most már nincs is életben.

Hazaúton a repülőn egy kövér ember ült mellettem, az ülése kicsit törött volt, de a stewardessek nem tudták átültetni egy másik helyre, mert a repülő tele volt. Pelegnek hívták, és elmesélte, hogy nemrég szerelt le a hadseregből alezredeként, és most épp egy csúcstechnológiai vezető-továbbképzési tréningről tart hazafelé.

Néztem őt, ahogy csukott szemmel, hanyatt dőlve nem sikerül elhelyezkednie a törött széken, és valahogy hirtelen átfutott az agyamon, hogy talán ő volt Alma parancsnoka a seregben. Ő is kövér volt. El tudtam képzelni, ahogy egy ócska hotelszobában várja őt, ahogy izzadt tenyerével leszámolja az ezer sékelt. Nem is tudom, hirtelen megsajnáltam.

Kígyó

A lánynak volt egyszer egy barátja, akit nagyon-nagyon szeretett, már azon gondolkodott, hogy feleségül megy hozzá. Egy éve jártak már, amikor rájött, hogy a fiú valójában egy kígyó. Teljesen véletlenül történt, valamelyik szombat délután, a hátsó kertben ültek és a csendet élvezték. Rekkenő hőség volt. A lány, nagy szalmakalapban, Louisa May Alcott *Kisasszonyokját* olvasta, miközben a fiú egy kő tövében pihent, és mindenféle gonosz gondolat járt a fejében. A lány az egész ügyből nem gyanított semmit, ezek a gonosz gondolatok nem olyanok, hogy észre kelljen venni őket. Az volt a szerencséje, hogy tévedésből a kertjükbe vetődött egy siketnéma, aki csilingelős kulcstartókat árult, és zavarában véletlenül meglökte a követ, aminek a tövében a lány barátja szundikált. A fiú erre föléledt, és anélkül, hogy egy árva szót szolt volna, belemart. Bumm! A lábába, csak úgy flegmán, a lány csak nézte. A siketnéma összerázkódott, a lány meg minden teketória nélkül fölállt a hintaszékből, bement a házba, és elkezdte összerakodni a cuccait. A barátja sokkot kapott. Egyyszerűen nem volt képes elhinni, hogy lelepleződött az igazi arca, és a lány elhagyja. Árnyként keringett körülötte, amíg az csomagolt.

– Mit csinálsssz? – ismételte magában motyogva –, mit csinálsssz, ssszerelmem? –, mintha nem tudná.

– Elhagylak! – nyögte ki végül a lány –, elhagylak egyszer s mindenkorra.

– De miért? – adta az ártatlant –, mi olyat tettem?

– Belemartál egy szerencsétlen emberbe, aki nek az egyetlen vágya a földön az volt, hogy csilingelős kulcstartók formájában elhozza nekünk a boldogságot.

– De hisssen meglökte a követ – tekergőzött a fiú. – Nem csináltam semmit, és az a fasszkalap egysszerűen odajött és meglökte a követ. Csak úgy. Bassza ssszájba! Mussszaj volt csinálnom valamit, nem?

A lány megvetően végigmérte, majd nekilátott, hogy bepakolja a maradék ruháját, ami még a fiókban maradt.

– Holnap reggel küldök valakit – jelentette ki, amikor már az ajtóban állt –, aki elhozza a többi cuccomat.

– Ne menj el! – könyörgött a fiú –, kérlek, ssszerelmem, ssszépségem, mindent megteszek, mindent. Csak ne hagyj el.

– Mindent? – visszhangozta a lány.

– Amit csak akarssz, ssszerelmem – ígerte –, csak ne hagyj el, ssszépségem. Tudod, hogy nélkülöd senki sem vagyok.

– Ha így állunk, akkor azt akarom, hogy kúszva járj – sziszegte gonosan.

Két hónapja, hogy minden dráma nélkül szakítottak. Egy szép napon a kertben ültek a barátaikkal, és a fiú kúszva ment be a szobába sörért. Amikor visszatért, mondott valamit, a lány meg se jegyezte, mit, valami vicceset. Nézte a fiút, a fiú pedig őt, és egyszerűen mindketten tudták, hogy ennek már vége.

How to Make a Good Script Grate

A barátnőm szerint balek vagyok, állandóan átvernek, és a képem is tök bamba. Egy hónapja, miután leszereltünk a seregből, elutaztunk Amerikába, és azt mondja, becsaptak a jegyekkel. Emellett véznának tart, de ennek kapcsán legalább kijelentette, hogy nem haragszik, mert nem tehetek róla.

Egyik nap sétálni mentünk New York-ban, és az utca kellős közepén, a járdaszegélyen ott ült egy ember, nem is akármilyen ember, egy fekete, körülötte meg a ferde járdaköveken, amelyet talán csak Manhattanben látni, vagy száz könyv, mindegyik borítóján ott a sárgabetűs felirat: „How To Make a Good Script Great.” A magam

részéről gyerekkoromtól arról álmodtam, hogy forgatókönyvíró leszek. Ami azt illeti, egy-két vázlattal próbálkoztam is, de soha nem sült ki belőle semmi, pláne nem valami „Great”. Végül emiatt is iratkoztam be pszichológiára, csakhogy ez a mostani ügy, a fekával meg a könyveivel, kicsit misztikusnak tűnt. Mint valami borraivaló az istentől. A barátnőm kijelentette, hogy ne merészeljek vásárolni a fekától, mert nyilván lopta a könyveket, vagy hamisak, vagy ha nem, hát férgek. Azaz nem valami kóser a dolog. Én viszont kötöttem az ebet a karóhoz. Életem során nemigen volt kinyilatkoztatásban részem, úgyhogy nem válogathattam.

– Akkor legalább ellenőrizd, hogy nem üres-e a könyv lapjai – jelentette ki.

Ellenőriztem.

Hét dollárba került. Csak százasom volt, a fekánál meg nem volt apró.

– Vigyázz kicsit a könyvekre – mondta –, át-szaladok a szemközi újságoshoz, és felváltom.

A barátnőm héberül odasúgta, hogy ne hagyjam lelépni.

– Száz dollár egész vagyon ennek a fekának – mondta. – Most szépen elhúzza a csikot, te pedig búcsút vehetsz a pénzedtől.

Én viszont nem szóltam egy szót sem, hisz itt hagyott a járdán száz könyvet, ami hétszáz dollárt ér, úgyhogy tudtam, visszajön. Vissza is jött. Haladt át az úttesten, mosolyogva lobogtatta felénk a köteg tízdollárost. Valamit épp nagyon beakartam szólni a barátnőmnek, ám ebben a pillanatban a fekát elütötte egy teherautó.

A helyszínen meghalt. Amit nem volt nehéz megállapítani, hisz hason feküdt, a szeme mégis az égre meredt. Ráadásul a mosolya a szájára ragadt, ami kicsit ijesztően hatott. A sofőr, aki elgázolta, kis vézna ember volt, nagy hassal. Hatalmas potroha volt. Messziről úgy festett, akár egy kígyó, amely éppen lenyelt egy Big Macet. A sofőr egyfolytában sírt, és hangosan könyörgött az istenhez, hogy bocsásson meg neki, amíg meg nem érkeztek a rendőrök és el nem vitték. De előbb még a mentő is kijött. Az orvos lecsukta a feka szemét, és megpróbálta szétnyitni az ujjait, amelyek a pénzt szorongatták, de úgy tűnt, roppant erővel szorítja, így nem maradt más, végül berakták a mentőbe úgy, hogy a kezében ott fogta a száz dollárunkat tíz darab tizesben, és elvitték. Amikor odaértek a rendőrök, a barátnőm azt mondta, szóljak nekik a pénz miatt, különben a kórházban a végén még zsebre vágják vagy fölajánlják jótékony célra. Engem már egyáltalán nem érdekelt az egész, csak el akartam hagyni a terepet, de tisztában voltam vele, hogy nála ez központi kérdés, és úgysem tágít, úgyhogy odaléptem a tiszthez, és elmagyaráztam az ügyet. Ő erre idegesen közölte, hogy tűnjek a szeme elől. Gondolom, nem hitte el. A barátnőm szólt, hogy ne hagyjam annyiban, de a tiszt erre még morcosabb lett, és kijelentette, hogy ha nem fogom be a pofám, rendzavarás címén letartóztat. Ezek után együtt betették a sörhasú véznát a járőrökocsiba, és elhajtottak. A barátnőm kényszerített, hogy szedjek össze tizenöt példányt a könyvből, ami annyit ér, mint a pénzünk, plusz öt dollár kárpótlásképp, amiért nem tudunk mit kezdeni a példányokkal, és cipeljem haza az egészet a motelba.

Éjjel ébren maradtam és elolvastam a könyvet. Minden fejezetet más-más példányból. Reggel kijelentettem a barátnőmnek, hogy mégsem megyek pszichológiára. Azt felelte, az a bajom, hogy nem tudom, mit akarok az élettől, ráadásul még vézna is vagyok meg balek. Különben is, túl későn döntöttem, úgysem adják vissza a beiratkozási díjat. Miután hazaérkeztünk, el is hagyott, én pedig elkezdtem forgatókönyvet írni.

A forgatókönyv egy fekete-fehér ikerpárról szólt. Két ikerről, akik közül az egyik feketének, a másik fehérnek született. A forgatókönyvben a fehér nagyapja, aki utálja a feketéket, rájuk gyűjtja a házat, amikor az ikrek megszületnek, és az anya meghal. A férj berohan a házba, hogy megmentse, de ő is ott pusztul. Csak az ikrek élnek túl. Elválasztják őket egymástól, és más-más városban nevelkednek. A lelkük mélyén azonban mindig tudják, hogy nincsenek egyedül, és egyszer újra találkozni fognak. És valóban, negyven évvel azután, hogy elszakították őket, újra látják egymást, csakhogy nem éppen szerencsés körülmények között. A fehér iker ugyanis véletlenül elüti teherautójával a feketét. De hogy is? A fekete, néhány másodperccel azeelőtt, hogy a teherautó halálra gázolta volna, felismeri a sofőrben testvérét, s így boldog mosollyal az arcán hal meg. Ez a mosoly segíti a másikat hosszú éveken át, amíg a rács mögött seggbedugják.

A volt barátnőm közben összejött egy fiúval, akit Dagainak becéznek és az orvosira jár. Megkérdeztem tőle, szülehetnek-e úgy ikrek, hogy az egyik fehér, a másik fekete. Azt felelte, nem, és ha van bennem egy csöpp szakmai tisztesség, örökre elsüllyesztem ezt a forgatókönyvet az asztalfiókba. Amíg ezt magyarázta, egy vastag ér kidudorodott a homlokán. Azt hiszem, kissé féltékeny.

HÉBERBŐL FORDÍTOTTA
PÁLYI SÁNDOR MÁRK

A mai héber irodalom új generációjának egyik legtehetségesebb képviselőjét már bemutattuk 2000/3–4. számunkban („Törd össze a malacot”, „Az üregemberek”, „A kalapmutatvány”, „Lukács bátyó (A majom bácsikája)”) Somos Csilla fordításában, s a szerző meghívásunkon felolvasott az az évi „Klezmer és irodalom” estünkön. Etgar Keret újabban filmrendezőként is bemutatkozott, *Meduza* című filmje Cannesben is elismerésben részesült, következő számunkban részletesebben beszámolunk róla.